

„Ашчадны” Сяржук

Скупы плаціць двойчы. Гэтую прымаўку ведае кожны. Але не кожны жыве паводле яе. Сяржук з-пад Іўя ніколі не задумваўся пра філасофію нейкіх там прымавак. Для яго важныя былі толькі канкрэтныя факты. І калі ён сёння зарабіў тры долары, то лічыў сябе на пяцьдзсят працэнтаў разумнейшым за таго, хто зарабіў толькі паўтары. Людзі на Івейшчыне не ўсе такія. Большасць жыве паводле старадаўняга ліцвінскага светагляду. Для іх важнасць маюць не ўдзёртыя аднекуль грошы, а рэчы больш высакародныя. Прыкладам, ці паважае чалавек радню сваёй жонкі. Або ці не здурэў настолькі, што стаў выпіваць налібоцкай гарэлкі, якая вядомая па ўсёй Беларусі як бакштанская, больш, чым яго старая матуля магла выгнаць.

Сяржук мог выпіць мора, але чужым коштам. За свае грошы нават не хацеў есці. Пра такіх кажуць, што ён за капейку жабу ў Вільню пагоніць. Апошні раз я сустрэў яго ля выбарчай дзяльніцы на прэзідэнцкіх выбарах 2001 года. Спытаў за каго галасаваў.

— Супраць усіх, — адказаў ён хмура. — Няма там нармальных. Лукашэнка мяжу з Расіяй знішчыў, апазіцыянеры хочуць знішчыць мяжу з Еўропай. А як

жыць простаму чалавеку? Межы для таго, каб чалавеку было зручна. Без межаў ён загіне.

Я ледзь не памёр ад смеху. Успомніў адну старую гісторыю. А было так. Неяк надумалася група кантрабандыстаў памяняць свае машыны на лепшыя. Старыя прадалі і накіраваліся ў Нямеччыну купіць новыя. Быў у гэтай групе і Сяржук. Клопатаў з ім было больш, чым з немаўлём. Як усё ўжо прадалі свой спірт і цыгарэты, ён яшчэ лётаў па рынках і шукаў, дзе гэты тавар каштуе даражэй. Іншыя мусілі чакаць яго два дні. А таму шанцавала. Нават у нейкага выпівохі, што не меў грошай, за кілішак спірту выменяў новенькія пантофлі. Еў ён асобна ад іншых, каб не скідвацца грашамі. Так яму было танней. І ў Нямеччыне, калі ўсё ўжо купілі машыны, Сяржук усё шукаў таннейшую. Мы яму дапамагалі, бо ўжо хацелася дахаты. А раз прыехалі разам, то разам трэба і вяртацца. І знайшлі яму лепшую чым сабе. І таннейшую. А калі мы пачулі, што Сяржук хоча застацца яшчэ на дзень, каб пагандлявацца і выгадаць яшчэ колькі марак, паўскоквалі з зямлі як жабы з балота, у якім бухнуў дынаміт.

— Каб яго зямля завярнула, — зароў, што вар'ят, Юрась. — Каб яму гэтыя грошы на лекі пайшлі. Не будзем яго чакаць. Хай сам сабе радзіць.

— А я нікога ні пра што не прашу, — спакойна адказвае Сяржук, нібыта ён ужо не скраў у іншых час, нервы і сродкі. — Вы мне толькі растлумачце як ехаць дахаты.

Мы так і зрабілі. Паказалі шлях да аўтабана. Растлумачылі, што па ім ён даедзе аж да Польшчы. А там хай у людзей пытаецца.

Сяржук зрабіў так, як яму раілі. Вось толькі на аўтабанае скіраваў не ў той бок. Ехаў ён доўга, пакуль не скончылася паліва і грошы на яго. І спыніўся недзе пасярод хуткаснай трасы, каля знака, які не дазваляў ехаць менш ста кіламетраў у гадзіну, блізка каля са-

май заходняй часткі Еўропы. Залез на дах сваёй машыны, сеў і заплакаў.

Першымі яго заўважылі партугальскія паліцыянты. Як толькі высветлілася, што ў Сержука няма грошай каб заплаціць за буксіроўку машыны, памаглі яму скаціць яе ўбок і хутка ўцяклі. Потым з'явіліся бандыты, якія размаўлялі па-расійску. Доўга білі небараку і як зразумелі, што грошай няма, вырвалі з машыны магнітолу і паздымалі колы. Потым не так шпарка як паліцыянты, але дастаткова хутка, зніклі за дзвярцамі. Затым прыехалі яшчэ нейкія расійскамоўныя. Гэтыя, убачыўшы пабіты Сержуковы твар, усё зразумелі адразу. Нічога не пытаўся, толькі забралі пантофлі і прапалі.

Чым гэта ўсё скончылася б, каб не адзін дальнабойшчык — невядома. Той прапанаваў Сержука давезці да Беларусі, але за гэта запатрабаваў аддаць яму машыну. Сяржук і плакаў, і на каленях стаяў, але на гэты раз нічога не выгандляваў. Так і даехаў да Беларусі. Без машыны, без грошай, пабіты і босы, праклінаючы тых, хто паздымаў у Еўропе нармальныя памежныя кардонны. Бо каб яны былі, то яго яшчэ на французкай мяжы завярнулі б назад. А як я заўважыў, што ён пацярпеў з-за сваёй скупасці, Сяржук адказаў:

— Не скупы я, а ашчадны. І ніколі не прагаласую за тых, хто нішчыць межы.